

■ Solidarność i wolontariat - poznańskie spotkanie Rady Konferencji Episkopatów Europy

Natalia Jackowska

Doroczne zebranie plenarne Rady Konferencji Episkopatów Europy (CCEE) w Poznaniu w dniach 13-16 września 2018 r. dyskutowało o aktualnych zadaniach Kościoła wobec problemów Europy. Potrzeba wielopłaszczyznowej solidarności i jej praktyczny wymiar, jakim jest wolontariat, to kluczowe kwestie, którym poświęcone było spotkanie.

Geneza działalności Rady Konferencji Episkopatów Europy (CCEE) sięga 1965 r., kiedy na zakończenie Soboru Watykańskiego II wyartykułowana została potrzeba sformalizowania współpracy przewodniczących lokalnych episkopatów Kościoła katolickiego w krajach Europy. Oficjalną datą utworzenia CCEE pod auspicjami Kongregacji ds. Biskupów był rok 1971. W obecnym kształcie instytucja funkcjonuje zgodnie z nadanym jej przez papieża 2 grudnia 1995 r. statutem. Dokument wskazuje jej cele, jakimi jest kolegalna współpraca na rzecz promocji i troski o dobro Kościoła, realizowana dzięki zacieśnionej komunikacji, służąca skuteczniejszej ewangelizacji oraz współpracy ekumenicznej mających przyczynić się do wzmocnienia świadectwa chrześcijańskiego w Europie. Wśród 39 członków CCEE jest 33 przewodniczących lokalnych konferencji biskupów, arcybiskupi Luksemburga, Księstwa Monako, maronicki arcybiskup Cypru, biskup Kiszyniowa, eparcha grekokatolicki Mukaczewa oraz administrator apostolski Estonii.

Rada wybiera ze swego grona na pięcioletnią kadencję przewodniczącego i dwóch przewodniczących, a także sekretarza generalnego. Siedzibą instytucji jest szwajcarskie St. Gallen. Od 2016 r. przewodniczącym jest włoski kardynał Angelo Bagnasco, funkcje wiceprzewodniczących sprawują arcybiskup Westminsteru Vincent Nichols oraz metropolita poznański abp Stanisław Gądecki. W przeszłości na czele CCEE stali: kardynałowie Roger

Redakcja:

Radosław Grodzki

Jacek Kubera

(redaktor naczelny)

Piotr Kubiak

Krzysztof Malinowski

Korekta:

Hanna Różanek

Nr 362/2018

24.09.18

ISSN 2450-5080

Biuletyny dostępne

także dzięki:

NEWSLETTER IZ

FACEBOOK

SCRIBD

LINKEDIN

TWITTER

Etchegaray, Basil Hume, Carlo Maria Martini, Miloslav Vlk, abp Amédée Grab, a ostatnio Péter Erdő. Formy działania *CCEE* to, obok corocznych zebrań plenarnych, praca w komisjach, specjalnych grupach roboczych, a także wypracowywanie stanowiska w formie dokumentów - głosów w publicznych debatach. Dotyczą one szerokiego spektrum zagadnień z zakresu duszpasterstwa, zadań charytatywnych, zagadnień prawnych, katechizacji, sytuacji Kościoła w Ziemi Świętej, komunikacji społecznej, kultury, dialogu międzyreligijnego, ekumenizmu, edukacji i etyki, tematyki rodziny, sprawiedliwości i działań na rzecz pokoju, wolności religijnej, migracji i opieki nad uchodźcami, zagadnień młodzieży, promocji życia oraz ochrony stworzenia. Z natury rzeczy, kluczową płaszczyzną refleksji i opinii na tym tle pozostaje Europa, jej korzenie i dziedzictwo oraz współczesne perspektywy.

Miejscem tegorocznego spotkania plenarnego *CCEE* w dniach 13-16 września 2018 r. był Poznań, co wiązać należy nie tylko z osobą wiceprzewodniczącego - poznańskiego biskupa, ale także niedawnymi obchodami 1050. rocznicy chrztu Polski i przypadającą w bieżącym roku datą upływu 1050 lat od utworzenia w tym mieście pierwszego biskupstwa na ziemiach polskich, jak i stuleciem odzyskania niepodległości przez Polskę po okresie zaborów. Tematyka czterodniowych obrad w wyrazisty sposób koncentrowała uwagę na aktualnej sytuacji kontynentu europejskiego, mierzącego się nie tylko z ekonomicznymi i politycznymi kryzysami oraz dylematami, ale z problemami przemian życia społecznego, szczególnie migracji oraz postawy i działań Kościołów wobec tych zjawisk.

Warto wspomnieć w tym kontekście wcześniejszą (29 sierpnia - 1 września 2018 r.) wizytę w Gdańsku i Poznaniu przewodniczącego Niemieckiej Konferencji Biskupów i członka *CCEE* kard. Reinharda Marxa. W warstwie symbolicznej wiązała się ona z rocznicą podpisania Porozumień Sierpniowych, a w programie oprócz rozmowy z przewodniczącym Konferencji Episkopatu Polski dominowały spotkania ze środowiskami świeckimi. Akcentowano w nich wkład Polski oraz zaangażowanie Kościoła w budowę demokracji po upadku systemu komunistycznego, a także doświadczenie dialogu polsko-niemieckiego jako wskazówkę dla rozwiązywania współczesnych problemów Europy. Kard. R. Marx w wykładzie wygłoszonym w Europejskim Centrum Solidarności przypomniał, że pojednanie i solidarność wymagają ciągłej troski, a trudności i przejściowe kryzysy nie mogą zniweczyć dorobku pokoleń w tych dziedzinach. Doświadczenia historii są przestrogą przed zawężającym rozumieniem nacjonalizmu rodzącym wrogość wobec innych ludzi i narodów, a misją Kościoła jest przypominanie fundamentalnego znaczenia godności osoby ludzkiej jako wyznacznika działań podejmowanych przez wszystkie podmioty, organizacje, stowarzyszenia i instytucje państwowe.

Punkt widzenia Kościoła na problemy dotyczące dzisiejszej Europy jest dwójaki, z jednej bowiem strony wiążą się one z podstawowymi imperatywami moralnymi godności ludzkiej oraz zobowiązania do pomocy każdemu potrzebującemu, choć skala potrzeb zdaje się przerastać możliwości nawet tak dostatnich społeczeństw, jakie tworzą współcześni Europejczycy. Z drugiej strony zadania te i wyzwania stają przez Kościołami przeżywającymi kryzysy i przewartościowania, wspólnotami konfrontowanymi z faktem, że Europa jest kontynentem raczej postchrześcijańskim, co oznacza przede wszystkim konieczność głębokiego namysłu nad istotą chrześcijańskiego postanictwa we współczesnym świecie i formami jego realizacji. Zróżnicowanie oraz bogactwo

doświadczeń i form działalności Kościoła na Starym Kontynencie stają dziś wobec rzeczywistości może bardziej przelomowej niż kilkanaście lat temu, gdy Kościoły udzielały wsparcia procesowi integracji i rozszerzenia Unii Europejskiej oraz angażowały się w pomoc krajom wschodniej części kontynentu, odradzającym się po trudnym okresie zniewolenia. Można zaryzykować tezę, że obecne problemy są okazją do potwierdzenia deklaracji składanych w ostatnich dekadach i czasem odpowiedzi czynami na stawiane wówczas pytania o rolę chrześcijańskiego dziedzictwa i inspiracji w budowaniu wspólnoty europejskiej. Publiczne wypowiedzi uczestników poznańskiego spotkania CCEE wpisały się w kontynuację europejskich debat o roli Kościoła w dzisiejszej Europie. Także zakres tematyki, która zdominowała obrady, nie jest przypadkowy; solidarność i wolontariat to wszak idea i praktyczny wymiar jej realizacji.

Z siłą podkreślił takie właśnie tło spotkania przewodniczący CCEE kard. A. Bagnasco podczas sesji inauguracyjnej: „Europa przeżywa trudności na wspólnej drodze: a to - wydaje mi się - dotyczy nie tylko Unii Europejskiej, ale szerzej całego Kontynentu. Okoliczności natury politycznej i kulturowej, nowe zjawiska, sprzeczne prądy, z którymi trzeba się zmierzyć, zdają się wzbudzać różne uczucia, wrażliwości, które nie pomagają dialogowi i porozumieniu się z dala od uprzedzeń. Niekiedy widać pewne zamknięcie duszy i umysłów, być może dochodzą do głosu wspomnienia z przeszłości nie do końca przepracowane. Niektóre praktyki postrzegane są jako zbyt trudne lub mało uzasadnione, wydaje się, że ciężary są źle rozmieszczone, że różne tożsamości postrzegane są jako przeszkody, a nie jako bogactwo, które należy rozpoznać i zharmonizować dla bardziej przekonującej, solidarnej i koniecznej drogi. Silny indywidualizm kulturowy, zasiewany wszędzie pełnymi garściami, nie jest przypadkowy: jest on specjalnie rozpowszechniany, aby zniszczyć kulturę więzi na każdym poziomie: w rodzinach, w społeczeństwach obywatelskich, we wspólnotach zakonnych... Ludzie czują się coraz bardziej wyizolowani, jakby byli naciskani do tego, by być bez twarzy, poza historią, która ich określa, zamiast być spadkobiercami dziedzictwa treści kulturowych i wartości duchowych, które jednoczą bez zamykania się, które pozwalają otworzyć się na wszystkich, nie tracąc siebie. Ten stan rzeczy powoduje przerażenie i lęki, z których mogą rodzić się przeciwstawne uczucia i zachowania. (...) W tej perspektywie także duch solidarności ludzkiej i chrześcijańskiej zdaje się być wystawiony na próbę (...). Mamy świadomość, że jeśli Europa straciłaby poczucie solidarności między poszczególnymi osobami, narodami i państwami, zdradziłaby chrześcijańskie przestanie, a to oznaczałoby zubożenie cywilizacji i regres europejskiego *civis*” ([link](#)).

Solidarność jako szczytna idea i hasło przybiera we współczesnej Europie konkretne formy, odnoszące się do aktualnych problemów i procesów zmieniających oblicze kontynentu. To przede wszystkim problemy związane z przyjęciem i integracją migrantów i uchodźców, solidarność między społeczeństwami Europy - tymi, które budują swoje bezpieczeństwo i dobrostan już od lat, a tymi, które ciągle nadrabiają zapóźnienia po dziesięcioleciach życia w narzuconych systemach. Jest jednak i nowy wymiar solidarności, na potrzebę której trzeba spojrzeć z niepokojem i troską - to wewnętrzna równowaga i dialog w obrębie poszczególnych narodów i społeczeństw. Jej zakłócenia i brak są już dziś widocznymi źródłami napięć i konfliktów, często dodatkowo podsycanych. Solidarność to nie tylko bezpośrednia pomoc potrzebującym,

w tym migrantom, ale także powstrzymanie się od szerzenia strachu - stwierdził abp S. Gądecki. Obradujący w Poznaniu hierarchowie diagnozowali wyzwania, m.in. słowami kard. V. Nicholasa: „(...) postanówmy otworzyć nasze serca nie tylko na radosny głos wiernych, ale także na zbolaty gniew tych, którzy chcą, abyśmy słuchali; usłyszeć raz jeszcze, posłuchać raz jeszcze, bardzo wnikliwie; uważać i uczyć się. Wtedy będziemy wiedzieć, jak najlepiej zareagować” ([link](#)).

Deklaracje przywiązania do solidarności jako fundamentu wolnej Polski oraz naczelnej wartości w wewnętrznych stosunkach społecznych i relacjach z innymi narodami i społeczeństwami złożył Prezydent RP Andrzej Duda w przemówieniu wygłoszonym do uczestników obrad CCEE w Poznaniu.

Podstawą dyskusji o wolontariacie był przygotowany na zlecenie CCEE przez warszawski Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego raport na podstawie międzynarodowej ankiety. Został on równocześnie zaprezentowany szerszemu gronu odbiorców podczas konferencji prasowej w czasie poznańskiego spotkania. Konkluzje raportu pt. *Towards spirituality of volunteering. Volunteering and Catholic Church in Europe* (2018), autorstwa ks. Wojciecha Sadłonia, wskazują m.in., że Kościół katolicki jest największą instytucją w Europie promującą i prowadzącą zróżnicowane formy wolontariatu. W niemal wszystkich krajach kontynentu afirmowane przez Kościół organizacje wolontariackie cieszą się autonomią i statusem równym z organizacjami pozarządowymi i są trzecią (po sporcie i edukacji) płaszczyzną takiej aktywności. Włącza się w nią ogółem ponad 100 mln osób dorosłych; ok. 22-23% mieszkańców UE powyżej 15. roku życia angażuje się w wolontariat. Zwraca uwagę precyzyjne nakierowanie prowadzonych działań na konkretne potrzeby w krajach zachodnich i dobra instytucjonalizacja tamtejszych organizacji, choć z drugiej strony niesie to ze sobą ryzyko ich merkantylizacji. Wolontariat jest znakomitą płaszczyzną współdziałania katolików z osobami innych konfesji i religii czy niewierzącymi, a więc okazją dialogu i świadectwa; raczej nie zachodzi przy tym ryzyko konkurowania osób wierzących z niewierzącymi. W wielu krajach wolontariat koncentruje się na pracy socjalnej, ale dotyczy też duszpasterstwa, funkcjonowania parafii czy liturgii. W niektórych krajach został już zauważony i stał się przedmiotem publikowanych oficjalnych dokumentów lokalnych Kościołów. Odróżnienie wolontariatu katolickiego bazuje na motywacji osób go podejmujących, a także przesłankach moralnych, jednak ogólnie wolontariat łączy się z szerokim spektrum inspiracji. Raport podkreśla formacyjną rolę wolontariatu oraz jego rolę w realizacji społecznego posłannictwa Kościoła, w dialogu ekumenicznym oraz ewangelizacji, szczególnie młodzieży, niejednokrotnie poszukującej w takiej aktywności elementów duchowości.

Interesującą inicjatywą, która pojawiła się w trakcie dyskusji zebrania plenarnego CCEE jest utworzenie instytucji wymiany i kształcenia młodzieży - roboczo określonej mianem „katolickiego Erasmusa”. Choć wymiana taka odbywa się czy to w poszczególnych krajach, np. za pośrednictwem *Katholischer Akademischer Ausländer-Dienst* w Niemczech, czy przez przyjęcie znacznych grup młodzieży z Ukrainy na studia w Polsce, warto podjąć próbę systemowego rozwiązania, które poszerzy możliwości takiej formy solidarności międzynarodowej.

Dopełnieniem podjętych podczas zebrania plenarnego CCEE tematów była często podkreślana przez uczestników łączność i zbieżność z nauczaniem papieża Franciszka,

szczególnie w odniesieniu do najłabszych, poszukujących bezpieczeństwa i wymagających pomocy członków wspólnoty ludzkiej. Kościół w Europie staje w ostatnich latach po raz kolejny wobec fundamentalnych kwestii godności ludzkiej i wezwania do pomocy bliźnim, które stanowią o jego tożsamości jako wspólnoty wiary. Praktyczna odpowiedź na te wyzwania stanowi i stanowić będzie o jego wiarygodności jako wspólnoty wiary. Inaczej niż przed kilkudziesięciu laty, o jego sile i autentyczności przesądza nie masowość, lecz umiejętność trafnej reakcji na potrzeby człowieka uwikłanego w sprzeczności, umiejętność towarzyszenia mu w jego, niejednokrotnie zawilej, drodze. Mimo trudności i niezrozumienia, jak stwierdził kard. A. Bagnasco: „Kościół wierzy w Europę, w jej chrześcijańską kulturę, w jej humanistyczny nurt pomimo cieni i opóźnień; wierzy w jej przyszłość i misję, która nie jest natury ekonomicznej, ale duchowej i etycznej. Wierzy - a historia to potwierdza - że kultura rodzi się z kultu, to znaczy z religii, która odkrywa przed ludźmi ich pochodzenie i odwołuje ich do ich przeznaczenia, tworząc cywilizację, piękno, aktywne braterstwo. Wiara jest naszym darem dla Europy (...). Nie przeraża nas nasza słabość, ograniczenia, nawet grzechy, które ludzka kondycja niesie ze sobą i które są źródłem bólu. Kościół zdaje sobie sprawę, że jego autorytet jest przede wszystkim natury mistycznej i liturgicznej, a źródłem jest sam Chrystus, Zbawiciel świata. Pan umieścił w rękach Kościoła powszechny skarb, bez którego wszystko staje się możliwe, nawet formy laickiego totalitaryzmu, który w imieniu człowieka neguje go w istocie. (...) Młode pokolenia muszą wejść w tę pamięć, aby nauczyć się żyć w prawdzie i dobroci; aby patrzeć na własną przyszłość, ale także na przyszłość Europy, która musi być domem wszystkich” ([link](#)).

Tezy zawarte w tekście wyrażają jedynie opinie autora.

Natalia Jackowska - prawnik, doktor nauk o polityce, od 1995 r. pracownik Instytutu Zachodniego w Poznaniu. Zainteresowania badawcze: sąsiedztwo polsko-niemieckie, historia i myśl polityczna Polski po 1945 r. oraz miejsce Kościołów i religii we współczesnych przeobrażeniach Europy.